

Kur'an'da Sebt (Şabat) Meselesi

İSLAM GELENEĞİNDE “SEBT”

Yüce Kur'an'da 9 defa geçen bu kelime sözlükte fiil olarak; istirahat etmek, kesmek, başını tıraş etmek, kazımak, boynunu vurmak, dinlenmek, hayret etmek, sarkıtmak, boynuna vurmak, saç salıvermek, uyumak, komaya girmek, yayılmak, cumartesiye girmek manalarına gelmektedir.

İsim olarak ise; gece, uyku, koma, ölüm, arazinin nadasa bırakılması, cumartesi günü, hafta, bir müddet, deriyi debbağlamak, sepet, dereotu, bir tür bitki, bir balık türü, ağaçsız ve bitkisiz arazi olarak geçmektedir.

Türkçede Cumartesi dediğimiz güne Arapça ‘sebt’ denmesi İslam alimleri arasında tartışma konusu olmuştur. İslam alimlerinin bugüne verilen ismi tartışma konusu yapmalarının sebebi, aynı kelimenin Kur'an'da beş ayetle anılmasından dolayıdır. Ne var ki bu tartışmalar ‘sebt’ kavramının ne olduğuyla alakalı değildir. Daha çok içerikle alakalı olan tartışmaların tamamında ‘sebt’ Yahudilere Allah tarafından konulan ve uyulması kesin olan birtakım yasakların olduğu gün olarak kabul edilir. Kelimenin kökeniyle alakalı bir takım cılız söylemler olmasına rağmen, ‘sebt’in Yahudilere has bir gün olduğu ve bunu Allah’ın emrettiği ile alakalı tam bir icma vardır.

Cumartesi gününe Arapça ‘sebt’ denmesin kökeniyle alakalı TDV ansiklopedisinin ilgili maddesinde şunlar geçer.

“Anılan günün ‘sebt’ olarak adlandırılması, Allah’ın bu günde yaratma işine başlayıp yine bu günde yaratmaya son verdiği ve İsrailoğulları’na bu günde işe ara vermelerini emrettiği şeklinde açıklanmıştır[1].”

Yukarıdaki ifadelerin bir benzeri El-Müfredat’ta da geçmektedir[2]. Anılan güne ‘sebt’ denmesinin İsrailiyyat kaynaklı olduğunu ifade eden bu alıntının arkasına Müslim kaynaklı bir hadis de eklenmiştir.

“Allah toprağı cumartesi, dağları pazar, ağaçları pazartesi, mekruh şeyleri salı, nuru çarşamba günü yaratmış, binek hayvanlarını perşembe günü yaymış ve Âdem’i cuma günü ikindi vaktinden sonra gündüzün en son saatinde en son mahlûk olarak yaratmıştır” (Müslim, “Şîfâtü’l-münâfiķîn”, 27). Farklı bir rivayete göre yaratma işi haftanın ilk günü olan pazar günü başlayıp cuma gününe kadar sürmüş, Allah yeri pazar ve pazartesi, gökleri salı ve çarşamba, ikisi arasında bulunanları perşembe ve cuma günleri yaratmış, yedinci güne denk gelen cumartesi günü yaratma olmayıp bugünde yaratılışın tamamlanmasıyla yaratma işine son verilmiştir. Bir görüşe göre bugüne sebt denilmesinin sebebi onun haftanın yedinci ve son günü olmasıdır. Sebtin günlerin ilki olduğunu söyleyenler de vardır (Tâcü’l-arûs, “sbt” md.)

Yine TDV Ansiklopedisi'ne göre 'sebt' kelimesinin ne olduğuyla ilgili çeşitli tartışmalar yapılmıştır.

Tevrat'ta yer alan, Allah'ın yeri ve gökleri -pazar ile cuma arasına denk gelen- altı günde yarattığı, sonra işi bırakıp istirahate çekildiği (Tekvîn, 2/1-2), İsrâiloğulları'na da bugünde işe ara verip dinlenmelerini emrettiği (Çıkış, 20/8-11), bu sebeple yedinci günün sebt olarak isimlendirildiği yolundaki kayıt İslâm âlimlerince kabul görmemiştir. Zira yorulmaktan münezzehe olan Allah'ın istirahate ihtiyacı bulunmayacağı açıktır (Lisânü'l-ÖArab, "sbt" md.; Tâcü'l-Öarûs, "sbt" md.). Nitekim, "Andolsun ki biz gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunanları altı günde yarattık; bize hiçbir yorgunluk değmedi" meâlindeki âyette (Kâf 50/38) bu husus açıkça ifade edilmektedir. Geç dönemlere ait sözlüklerde sebt kelimesine "istirahat" anlamı verilmekle birlikte Râgıb el-İsfahânî "sebete" fiilinin mânasını "durdurmak, işe ara vermek" şeklinde açıklamış ve sebt gününde Allah'ın yaratma işini bitirmesinden bahsetmiştir (el-Müfredât, "sbt" md.). Aynı şekilde Mâtürîdî ve Zemahşerî de sebtî "İsrâiloğulları'nın işi terkedip ibadetle meşgul olmaları gereken gün" diye açıklamış, böylece dinlenmeden ziyade işi durdurma mânasına vurgu yapmıştır (Te'vîlât, I, 150-151; el-Keşşâf, II, 164). Kur'an'da yaratılışla bağlantılı olarak geçen "altı gün" ifadesi (el-A'râf 7/54; Yûnus 10/3; Hûd 11/ 7; Kâf 50/38) İslâm âlimleri tarafından farklı biçimlerde yorumlanmıştır. Bazı âlimler bunu pazarla cuma arasındaki günler biçiminde anlarken diğer bir kısım âlimler gün kelimesinin gerek Arapça'da gerekse Kur'an ve hadislerde farklı anlamlarda kullanımından hareketle (el-Hac 22/47; es-Secde 32/5; er-Rahmân 55/29; el-Meâric 70/4) buradaki günü âhiret ölçeğinde bin veya elli bin yıla denk gelen gün ya da süresi belli olmayıp yeryüzü ölçeğindeki güne eşit, daha kısa veya daha uzun zaman dilimi, devir ya da aşama olarak kabul etmiştir (Fahreddin er-Râzî, XIV, 100; Kurtubî, IV, 219; Ebü'l-Fidâ İbn Kesîr, II, 229; Elmalılı, III, 2172-2173).

Görüldüğü gibi yapılan tartışmalar 'sebt' kelimesinin Arapça karşılığının ne olması gerektiği etrafında olmuştur. Aynı kaynak 'sebt' kelimesinin kökeniyle alakalı şu alıntıyı da yapar.

Sebt kelimesinin İbrânîce'deki karşılığı şabattır (şabbat). Şabat, yahudilerin cuma gün batımından cumartesi gün batımına kadar süren haftalık dinlenme gününü ifade eder. Kelimenin fiil biçimi olan şavat "ara vermek, durdurmak; sona ermek, dinlenmek; kutlamak" gibi mânalara gelir. Şabat kalıbının kökeni açık değildir. Arapça "sebete" fiilinin şavata dayandığı kabul edilirken fiilin kökeninin Arapça'daki "bette" (kesmek) fiilinin karşılığı olan İbrânîce batattan geldiği de ileri sürülmüştür (Koehler – Baumgartner, IV, 1407). Şabatın kökeniyle ilgili ortaya atılan teoriler içinde en güçlü olanı bunun Bâbil geleneğindeki dolunay kültüyle bağlantılı olduğu görüşüdür. Buna göre İbrânî şabatı, Bâbil dilinde ayın on beşinci günü için kullanılan ve köken olarak "tamamlama" anlamına gelen şapattu(m) veya şabattu(m)dan gelmiştir. Ayın tamamlanıp dinlendiği dolunay gününü ifade eden şapattu(m)un kökeninin de "kalp dinlenmesi" veya "ara dinlenme"

mânasındaki Sumerce şa-bata dayandığı kabul edilir. Yedinci günle ve işe ara vermeye ilgisi bulunmayan Bâbil şabatı daha ziyade tanrıların yatıştırılması ve kefâret vurgusuna sahip bir gün olarak bilinir. Buna karşılık Bâbil geleneğinde ayın yedinci gününün (aynı zamanda 14, 21, 28 ve 19. günlerin) uğursuz kabul edildiği ve bugünde yönetici konumundaki kişilerin belli işleri yapmaktan uzak durduğu kaydedilmiştir (Clay, s. 55-57; ERE, X, 890).

Kelimenin Arapça karşılığı ve kökeniyle alakalı bu tartışmalar olmasına rağmen iş ‘sebt’in ya da İbranice ‘Şabat’ın ilahi bir emir sonucu olup olmadığına gelince, tartışmalar bıçak gibi kesilir. Hiçbir İslam alimi, tefsir yazarı ve hatta son dönem meal yazarları da dahil olmak kaydıyla, ‘sebt’in (‘Şabat’) Allah tarafından Yahudilere emredilmiş ilahi bir buyruk olduğu hususunda şüphe duymaz.

Kur’an’da İsrailoğulları bağlamında beş ayete konu olan ‘sebt’ daha çok A’raf 163-165 ayetleri bağlamında anlatılan tarihi bir rivayet üzerinden anlaşılmaya çalışılır.

Sebt kelimesi Kur’an’da İsrâiloğulları’na atıfla beş âyette geçer. Bunlardan dördünde “es-sebt” (el-Bakara 2/65; en-Nisâ 4/154; el-A’râf 7/163; en-Nahl 16/124), birinde “ashâbü’s-sebt” (en-Nisâ 4/47) ibareleri yer alır. Ayrıca bir âyette (el-A’râf 7/163) fiil şekliyle (yevme lâ yesbitûn) kullanılmıştır. Bu âyetlerde daha ziyade iş yapma ve bilhassa avlanma yasağıyla bağlantılı olarak zikredilen sebt gününe saygı Hz. Mûsâ döneminden itibaren İsrâiloğulları’na farz kılınmış bir emir diye gösterilir. Deniz kıyısında yaşayan kavme mensup bir grubun yasağa karşı gelerek bugünde balık avlamaları sebebiyle lânetlendikleri ve maymuna çevrildikleri (mesh) zikredilir.

Tefsirlerde yer alan açıklamalara göre Allah, Mûsâ aracılığıyla İsrâiloğulları’na kendilerinden önceki kavimlere olduğu gibi sırf ibadete adanmış bir günü farz kılmayı murat etti; bu gün de cuma günü idi. Fakat İsrâiloğulları, Allah’ın gökleri ve yeri altı günde yaratıp yedinci günde (‘sebt’) yaratmaya son verdiğini, bugünde her yaratılmışın O’na boyun eğdiğini ileri sürerek içlerinden az bir kısmı hariç cuma yerine ‘sebt’ gününü ibadet günü olarak belirlemek istedi. Bunun üzerine Allah, İsrâiloğulları’nın ‘sebt’ gününü benimsemelerine izin vermiş, ancak imtihan maksadıyla bu günde avlanmayı ve iş yapmayı yasaklayarak bu günü onlara zorlaştırmıştır (Taberî, I, 330; Zemahşerî, II, 618-619; Fahreddin er-Râzî, XV, 37; Ebü’l-Fidâ İbn Kesîr, I, 110). Fahreddin er-Râzî’ye göre Kur’an’da geçen, “‘sebt’i aşmayın” (en-Nisâ 4/154) emrinden maksat bugünde çalışma ve kazancın haram kılınmasıdır. Böylece onlara âdeta, “Bu günde işten uzak durun, yerlerinizde oturun, muhakkak Allah çok rızık verendir” denilmiştir (Mefâtîhu’l-ğayb, XI, 96).

Yasağa uymadıklarından içlerinden bir grubun maymuna (ve domuza) dönüştürüldüğü belirtilen kavmin (el-A’râf 7/163-166; ayrıca bk. el-Mâide 5/60) yaşadığı yer konusunda tefsirlerde Eyle, Medyen, Taberiye ve Şam bölgesinin sahil kesimi gibi yerler zikredilmekle birlikte çoğunluk, bunların Eyle ile Tûr (Mısır) arasındaki Medyen’de muhtemelen Hz. Dâvûd zamanında yaşamış bir topluluk olduğunu ileri sürmüştür

(Taberî, I, 330; VI, 90-91; Fahreddin er-Râzî, III, 109; XV, 36; Kurtubî, IV, 305; Ebü'l-Fidâ İbn Kesîr, I, 110). Allah'ın deniz kıyısında yaşayan bu kavme takdir ettiği bir imtihan olarak balıklar sebt günü denizde görünürken diğer günlerde kayboluyordu. Bu durum karşısında kavim iki gruba ayrılmış, bir grup septe hürmet için avlanmaktan uzak dururken diğer grup deniz kenarına havuzlar açıp bunları kanallarla denize bağlamış, balıklar cumartesi günü havuzlara girince pazar günü onları avlamıştır. Yasağa riayet edenlere gelince, onların bir kısmı yasağa uymayanları uyarırken bir kısmı da yasağı ihlâl edenleri uyarmadığı gibi onlarla görüşmeye devam etmiştir. Bunun üzerine Allah yasağa uymayanları ve bir yoruma göre onlarla birlikte uyarıda bulunmayanları maymuna çevirmek suretiyle helâk etmiştir (Şevkânî, I, 79-80).

İslâm âlimlerinin bir kısmı, meshin söz konusu kişilerin tabiat ve huy bakımından maymuna benzer hale getirilmeleri biçiminde mânen vuku bulduğunu söylerken âlimlerin çoğu, bunun gerçek bir değişim olup bu insanların sûret ve görünüş itibariyle maymuna çevrildiğini ileri sürmüştür (Fahreddin er-Râzî, III, 111-112; Ebü'l-Fidâ İbn Kesîr, I, 109; krş. Mâtürîdî, I, 151; Elmalılı, I, 378-379). Şeklen meshi savunanlara göre aksi takdirde bu cezanın ibret olma vasfından bahsetmek imkânsız olurdu (Taberî, I, 332-333). Maymuna çevrilen topluluğun üç gün bu şekilde yaşadktan sonra helâk olduğu ve bu süre zarfında bir şey yiyip içmediği rivayet edilmiştir. Mesihle bağlantılı bir hadiste, "Allah'ın azaba uğratıp helâk ettiği her topluluk yok olup gitti, soyları kalmadı" denilmiştir (Müslim, "Kader", 33; Taberî, I, 330-331; ayrıca bk. MESH).

Kelimenin kökeniyle alakalı tartışmalar yerini deniz kenarında balık avladıkları için maymuna dönüştürülen eyle kasabası halkının gerçekten mi yoksa manen mi maymuna dönüştükleri tartışmasına bırakmıştır. Hatta bu tartışmaya bazı rivayetler eklenmiş maymunlara dönüşen eyle halkının kendi aralarında zina yapan bazı maymunları taşıyarak recm ettikleri bile aktarılmıştır.

'Sebt'in ilahi bir buyruk olduğu konusunda bir şüphe olmamasına rağmen şu şekilde kayıtlar düşenlerde olmuştur.

Nahl sûresinde sebt gününün kısıtlama ve yükümlülüklerinin ancak bu konuda ihtilâf edenlere farz kılındığı şeklinde bir ifade yer alır (16/124). İhtilâftan maksat, Allah'ın İsrâiloğulları'na avlanmaktan uzak durup bugüne saygı göstermelerini bildirmesinden sonra onların bu konuda ittifak etmeleri gerekirken bugünde avlanmayı bazan helâl, bazan haram saymalarıdır (Zemahşerî, II, 618). Diğer bir yoruma göre söz konusu ihtilâf İsrâiloğulları'nın cuma gününe itirazda bulunması, bir kısmı cumayı kabul ederken diğer bir kısmının sebtte ısrar etmesi ve daha sonra ona da uymamasıdır (Mâtürîdî, I, 151). Fahreddin er-Râzî tarafından da benimsenen görüş ise bu ihtilâfın gerek yahudilerin gerekse daha sonra hristiyanların kutsal gün konusunda peygamberlerine muhalefet etmelerinden ibaret olduğu şeklindedir. Buna göre İsrâiloğulları'nın cuma gününe yönelik itirazları ve sebti kutsal gün kılmak istemeleri neticesinde sebt onlara farz kılınmış ve Hz. İsa dönemine kadar yahudiler bunu kutsal gün olarak benimsemiştir. İsa geldiğinde o da

cumayı emretmiş, fakat bu defa hristiyanlar, “Biz yahudilerin bayramının bizimkinden sonra olmasını istemiyoruz, yaratılışın başladığı gün pazardır” diyerek pazarı seçmiştir (Fahreddin er-Râzî, XX, 137). Öte yandan ilgili âyetle geçen ihtilâfı kutsal gün konusunda yahudilerle hristiyanlar arasındaki anlaşmazlık biçiminde yorumlayanlar da vardır (Elmalılı, V, 3138). Konuyla ilgili olarak nakledilen bir hadisin meâli şöyledir: “Sonuncu ümmet olan bizler kıyamet gününde öncü olacağız. Halbuki diğer ümmetlere bizden önce kitap verilmiştir. Bir de cuma günü aslında onlara aitti. Fakat onlar bu konuda ihtilâfa düşmüştür. Allah artık bugünü bize vermiş, diğer ümmetler de bize tâbi olmuştur. Yahudilerin günü yarın (cumartesi), hristiyanlarınkı bir sonraki gündür” (Buhârî, “Cum’a”, I; Müslim, “Cum’a”, 21).

İslâm âlimleri, her dinde inananların ibadet maksadıyla bir araya gelmeleri için belli bir günün tahsis edildiği, bunun da aslen cuma olduğu noktasında birleşmiştir. Cuma gününün fazileti hususunda Allah’ın bugünde yaratılışı kemale erdirmesine ve kulları üzerindeki nimetini tamamlamasına atıf yapılmıştır. Bu doğrultuda sebtin Hz. İbrâhim dininin bir parçası olmadığı, bu konuda peygamberlerine muhalefet eden İsrâiloğulları’na farz kılındığı, daha sonra gelen hristiyanların da cumayı benimsemedikleri gibi kendilerini yahudilerden ayırmak için Bizans döneminde sebt yerine pazar gününü kutsal gün edindikleri ileri sürülmüştür (Fahreddin er-Râzî, XX, 137-138; Kurtubî, V, 199; Ebû’l-Fidâ İbn Kesîr, II, 613).

İslam alimlerinin ‘sebt’i bizdeki Cuma günü ile kıyaslamaları ve tıpkı Yahudilerin söylediği gibi “Allah yaratmayı Cuma günü tamamladı” demeleri aslında tefsircilerimizin ‘sebt’e nasıl bir çarpıklıkla baktıklarının açık göstergesidir. Zira gün, hafta, ay, yıl kavramları insanlar içindir. Yüce Allah’ın varlığı yaratırken kullandığı “altı gün” kavramının haftanın günleri olarak algılanması, Yahudilerin yaptığı gibi varlığı yaratmayı Cuma günü bitirdi denmesi, dolayısıyla kutsal olan günün cumartesi değil, Cuma günü olması gerektiğinin söylenmesi tefsircilerimizin meseleyi anlamaktan ne kadar uzak olduklarına işaret eder.

‘Sebt’, tüm İslam alimleri tarafından Yahudilerin ‘Şabat’ dedikleri şey olarak kabul edilmektedir. Buna göre cumartesi günü Yahudilerin mutlaka uymaları gereken yasakların bulunduğu emirler manzumesidir. Tevrat’ta; uymayanın öldürülmesi gerektiği emri birkaç yerde tekrarlanan bu yasakların neler olduğunu tefsircilerimizden hiçbiri bildirme gereği duymamışlardır. İşin daha da ilginç uymayanı öldürmeyi açık bir şekilde emreden kitabı mukaddes bile bu yasakların ne olduğunu bildirmez.

Tevrat’ta sebt günü ilk defa Mûsâ peygambere Sînâ’da verilen on emir içerisinde zikredilir. Bugünün kutsallığı noktasında iki farklı gerekçeden bahsedilmiştir. Birincisi Allah’ın dünyayı altı günde yaratıp yedinci günde dinlenmesi (Çıkış, 20/8-11), ikincisi İsrâiloğulları’nı Mısır’daki kölelik evinden kurtarmasıdır (Tesniye, 5/12-15). Tevrat’ta sebt günü yasakları olarak pişirme, men toplama, seyahat etme, ekip biçme, ateş yakma (Çıkış, 16/23, 26, 29; 34/21; 35/2-3) ve odun toplama (Sayılar, 15/32-36) fiilleri

zikredilmiş, yasağın ihlâli durumunda ölüm cezası öngörülmüştür. Eski Ahid’de ayrıca yük taşıma (Yeremya, 17/ 21-22), üzüm sıkma, yükleme ve ticaret yapmaktan (Nehemya, 13/15) bahsedilmiştir. Rabbânî otoriteler, söz konusu yasakları genişleterek -çoğunlukla “toplanma çadırı” yapımında kullanılan- otuz dokuz sınıf işi sebt günü yapılması yasaklanan işler olarak göstermiş (Shabbath, 7/1), sebtin ihlâli durumunda ise genellikle para ve kırbaç cezası uygulanmıştır. Başlangıçta daha ziyade takdime ve adakların sunulduğu, iş yasağı vurgusuna sahip toplu ibadet günlerinden biri olan sebt Eski Ahid’de sıkça, benzer özellikler taşıyan yeni ay ve kefâret günleriyle birlikte zikredilmiştir (Levililer, 16/29-31; Sayılar, 28/9-11; İşaya, 66/23; Hezekiel, 46/4-6). Zamanla bu günün muhtevasına kutlama ve neşe unsurları ile (bk. İşaya, 58/13) mânevî yenilenme vurgusu ilâve edilmiş, ayrıca mistik ve eskatolojik bir boyut kazandırılmıştır. Günümüzde uygulandığı şekliyle sebt sinagog ibadeti ve evde sofrâ etrafında kutlama ve kutsama şeklinde gerçekleştirilir. İş yasağının muhtevası ve sınırları yahudi mezhepleri tarafından değişik biçimlerde yorumlanmıştır.

‘Sebt’ ve bu konuda yapılan tartışmaları toplu bir şekilde yansıtan TDV ansiklopedisinden yapılan bu uzun alıntılardan dolayı “sbt” maddesinin yazarı Salime Leyla Gürkan’a aittir.

Sonuç olarak İslam geleneğinde şu şekilde icma edilmiştir: “‘Sebt’, İslam alimleri tarafından farklı kelime anlamlarıyla karşılanırsa da Yüce Allah’ın Yahudilere farz kıldığı ‘Şabat’ ile aynı şeydir. Arapça ‘sebt’ kelimesi anlamını ‘Şabat’tan almıştır. Haftanın anılan gününün ‘sebt’ diye adlandırılması, Kur’an’ın vahyinden çok önce, Yahudilere emredilen ve uyulması zorunlu olan bu yasaklardan dolayıdır.”

İslam alimlerine göre ‘Şabat’ ve ‘sebt’ aynı şeyi ifade eden iki kelimedir. Aralarındaki tek fark birinin İbranice diğerrinin Arapça olmasıdır. ‘Sebt’ Arapçada kısaca cumartesi şeklinde bir güne isim olurken ‘Şabat’ Yahudiler için bir gün tanımından çok daha fazla anlam taşımaktadır. Tefsircilerimiz ‘sebt’ ayetlerini açıklarken, Yahudiler için bir gün olmaktan daha fazla anlam taşıyan ‘Şabat’ı kast etmişlerdir. Bu durum; ‘Şabat’ın Yahudiler için neden bir gün olmaktan daha farklı anlamlar taşıdığını araştırmayı gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla Tevrat başta olmak üzere Yahudi kaynaklarına başvurulması gerekmektedir.

TEVRAT’TA ŞABAT

Kitabı Mukaddes varlığın yaratılmasından bahsederken her şeyin altı gün (evre)’de yaratıldığını söyler. (Kutsal kitap; Yaratılış 1/1-31) Tanrı’nın yedinci gün bütün işini bitirdiğini ve işini bitirdiği o günü kutsal kıldığını söyler.

“Gök ile yer bütün öğeleriyle tamamlandı. Yedinci güne gelindiğinde Tanrı yapmakta olduğu işini bitirdi. Yaptığı günden o gün dinlendi. Yedinci günü kutsadı. Onu kutsal

bir gün olarak belirledi. Çünkü o gün yaptığı, yarattığı bütün işi bitirip dinlendi” (Yaratılış 2/1-3)

Kitabı Mukaddes’in tefsiri niteliğinde olan TORA yukarıda geçen yedinci gün ile alakalı şu açıklamayı yapar.

“Yedinci gün / Şabat. Gökler ve yeryüzü ile ilgili iş tamamlanmıştır ve bunlar kapsadıkları her şey ile birlikte en mükemmel ve en uyumlu şekillerini almıştır. Tanrı, işte bu durumu ilan ederek yedinci günü Şabat olarak sabitlemektedir...Tanrı tüm evreni altı günde yarattığını ve yedinci günde bu işi durdurduğunu açıklamaktadır. Bene-Yisrael’in Şabat ile ilgili kuralları yerine getirmeleri, işte bu temel gerçeğe yönelik, sadık bir tanıklık ifadesidir.” (Tora, Bereşit, 7.Şabat sayfa 13. Perek 2 Pasuk 1-3 açıklamaları)

İslam alimlerinin Yahudilerin “Tanrı işini altı günde bitirdi yedinci gün dinlendi” şeklinde ‘Şabat’ı tanımlayan ifadelerine “Allah yorulmaz” diyerek itirazda bulunmaları aslında yerinde olmayan bir itirazdır. Çünkü Yahudiler “iş bitirip dinlendi” ifadesinden Yüce Allah’a bir yorgunluk atfetmemektedirler. Onlara göre dinlenmek, tamamlamak, bitirmek, ikmal etmek manasınadır. Yoksa Allah’ın asla yorulmayacağına onlarda iman etmekte. ‘Şabat’ günü çalışmamak bir dinlenme ihtiyacı olduğu için değil, Yüce Allah’ın yaratmasına şahitler olmalarından dolayıdır.

“Öncelikle; altı gün iş yapılabilir; ancak yedinci gün işten tamamen el çektirmeyi gerektiren bir Şabat’tır, kutsal bir bayramdır; hiçbir melaha yapamazsınız. O gün tanrı adına yaşadığınız her yerde Şabat’tır. (Levililer 23 / 3 Şabat günü)

Yukarıdaki Pasuk’un (Tevrat ayetlerine verilen ad) açıklaması Tora; Vayikra’da şöyle geçer.

‘Şabat’ ve bayramların Yahudiler’e verilmesinin temel amacı, diğer günlerde işleriyle meşgul oldukları için çok sınırlı bir şekilde ilgilenebildikleri Tora’yı rahatça ve başka hiçbir düşünce olmadan inceleyip öğrenebilmelerine olanak sağlamaktır.

“Şabat gününü, onu kutsal ilan etmek için hatırla. Altı gün boyunca çalış ve tüm işlerini yap. Fakat cumartesi günü Şabat’tır . Tanrı’n Aşem’indir. Hiçbir melaha yapmamalısın. Sen, oğlun, kızın, kölen ve cariyen, hayvanın ve şehirlerindeki hiçbiriniz.” (Şemot 20; 8-10)

Tevrat’ta anlatılan olayların kronolojisine bakıldığında mutlaka uyulması gereken bir emir olarak ‘Şabat’ın Yahudilerin hayatında yerini alması, 430 yıllık esaret döneminin ardından denizin yarılması ile mucizevi bir şekilde çıktıkları Mısır’dan hemen sonrasına rastlar.

Her sabah herkes yiyeceği kadar topluyordu. Güneş ortalığı ısıtınca, yerde kalanlar eriyordu. Altıncı gün kişi başına iki omer, yani iki kat topladılar. Topluluğun önderleri gelip durumu Musa’ya bildirdiler. Musa, “RAB’bin buyruğu şudur” dedi, “Yarın

dinlenme günü, RAB için kutsal Şabat Günü'dür". Pişireceğinizi pişirin, haşlayacağınızı haşlayın. Artakalanı bir kenara koyun, sabaha kalsın."

Musa'nın buyurduğu gibi artakalanı sabaha bıraktılar. Ne koktu ne kurtlandı. Musa, "Artakalanı bugün yeyin" dedi. "Çünkü bugün RAB için Şabat Günü'dür. Bugün dışarda ekmek bulamayacaksınız. Altı gün ekmek toplayacaksınız, ama yedinci gün olan Şabat Günü ekmek bulunmayacak."

Yedinci gün bazıları ekmek toplamak için dışarı çıktı, ama hiçbir şey bulamadılar. RAB Musa'ya ne zamana dek buyruklarıma ve yasalarıma uymayı reddedeceksiniz?" dedi. "Size Şabat Günü'nü verdim. Bunun için size iki günlük ekmek veriyorum. Yedinci gün herkes neredeyse orada kalsın, dışarı çıkmasın." Böylece halk yedinci gün dinlendi. (Çıkış 16/21-30)

İlk defa burada kesin emir olarak geçmesine rağmen o gün orada bulunanlar bu emri anlamamış ve uymamışlardır. Tanrı kızmasına rağmen onlara bu yaptıklarından dolayı bir ceza vermemiştir. Olayın bağlamında da uygulanması gereken bir cezadan da bahsedilmemektedir. Aynı emrin bu sefer cezasını da belirterek Musa'nın Tanrı ile konuşmaya gittiği ve on emri aldığı buluşmada tekrarlandığını görülür.

"Rab Musa'ya şöyle buyurdu; "İsraililer'e deki, "Şabat" günlerimi kesinlikle tutmalısınız. Çünkü o sizinle benim aramda kuşaklar boyu sürecek bir belirtidir. Böylece anlayacaksınız ki, sizi kutsal kılan RAB benim."

"Şabat Günü'nü tutmalısınız, çünkü sizin için kutsaldır. Kim Onun kutsallığını bozarsa, kesinlikle öldürülmelidir. O gün çalışan herkes halkının arasından atılmalı. Altı gün çalışacak; ama yedinci gün RAB'be adanmış Şabat'tır, dinlenme günüdür. Şabat günü çalışan herkes kesinlikle öldürülmelidir. İsraililer, sonsuza dek sürecek bir anlaşma gereği olarak, Şabat Günü'nü kuşaklar boyu kutlamaya özen gösterecekler.

"Bu, İsraililer'le benim aramda sürekli bir belirti olacaktır. Çünkü ben, Rab yeri göğü altı günde yarattım, yedinci gün işe son verip dinlendim."

Tanrı Sina Dağı'nda Musa'yla konuşmasını bitirince üzerine anlaşma koşullarının yazdığı iki taş levhayı ona verdi. (Mısır'dan Çıkış; 31/12-18)

Yahudiler için uyulmadığında ölümle cezalandırılmaları gereken bu yasakların neler olduğu Tevrat'ta birkaçı hariç yer bulmamıştır. Bunun sebebi Tora'nın tefsirinde şu şekilde açıklanır.

"Tanrı tüm emirleri herkesin göreceği şekilde vermiş; Şabat emrini ise Bene Yisrael'e başkalarının görmeyeceği şekilde aktarır. Bir kral, oğluna ya da sadık bir kuluna emir verdiğinde bunu herkesin gözü önünde değil, kulağına eğilerek yapar. Bu emir, ikisi arasında bir sırdır ve kayda geçmez. Şabat emri de, diğer emirler gibi Sinay'da büyük bir ses ve ışık gösterisi eşliğinde verilmiş olmasına karşın, hangi

işlerin yapılmaması gerektiği Tora (Kitabı Mukaddesin ilk 5 kitabı)'da açık şekilde yazılı değildir. Bu açıdan Şabat sadece Yahudiler'e özel bir emirdir ve Yahudi olmayanın Şabat kurallarını gözetmeye hakkı yoktur. (Tora tefsiri. İkinci kitap Şemot. S. 415/ 17 nolu dipnot)

Tevrat'ın Musa'nın Tanrı ile buluşmasını anlattığı olay birkaç farklılıkla Kur'an'da da hem Bakara hem A'raf suresinde anlatılır. Kur'an'a göre bu buluşmada Musa'ya levhalara yazılı emirler verilmiştir. Sayısı belirtilmeyen bu emirler meşhur on emir olarak bilinir. Kur'an'da bu emirlerin sayısından bahsedilmemekle birlikte, 'Şabat'ın o emirler içinde olduğundan da bahsetmez. Ama Tevrat açıkça bu on emirin içinde 'Şabat'ın olduğundan bahseder (Çıkış 20/8-11).

Fakat Tevrat bu kesinlikle 'Şabat'tan bahsetmesine rağmen yasaklarının tamamının ne olduğuyla alakalı bir sayımdan hiç bahsetmez. Bunun sebebi Yahudilere göre Musa Tanrı ile konuşmak için Seyna dağına gittiğinde O'na iki şey verildi. Birincisi yazılı halde Tora. İkincisi ise yazılı olmayan ve olmaması gereken yazılı Tora'yı açıklayan sözlü Tora.

Her şeyin açıklayıcısı olan bu sözlü Tora bizim literatürümüzde "Vahyi Ğayri Metlûv" olarak bilinen şeyle aynıdır. Yahudilere göre dinde asıl olan yazılı olan Tora değil, tam tersi sözlü olan Tora'dır. Sözlü olan bu Tora Yahudilerin önde gelenlerine emanet edilmiştir ve Yahudi literatüründe "Mişna" olarak adlandırılmıştır. Tevrat'ta olmayan 'Şabat' yasakları zamana göre güncellenmesine rağmen toplu halde Vahyi Ğayri Metlûv olan bu Mişna'da vardır. İşte tamamı 39 tane olan yasaklar.

Ana melaha kuralları kırktan bir eksiktir."

1. ***Ekmek, dikmek.***
2. ***Toprağı sürmek.***
3. ***Ekin biçmek (hasat).***
4. ***Demet (balya) yapmak.***
5. ***Dövmek (harman).***
6. ***Buğdayı savurup taneleri ayırmak.***
7. ***Ayıklamak.***
8. ***Öğütmek.***
9. ***Elekten geçirmek.***
10. ***Hamur yapmak***
11. ***Fırında pişirmek.***
12. ***(Yün) Kırkmak.***

13. *(Yünü yıkayıp) Beyazlatmak.*
14. *(Yünü liflerine ayırmak üzere) Taramak.*
15. *(Yünü) Boyamak.*
16. *(Yünü) Eğirip iplik haline getirmek.*
17. *Çözü iplikleri dokuma tezgahına germek.*
18. *Dokuma tezgahının kenar halkalarından iki atkı iplik geçirmek.*
19. *İki ipliği birbirine dokumak.*
20. *(Dokunmuş) İki ipliği birbirinden ayırmak.*
21. *Düğüm atmak.*
22. *Düğüm çözmek.*
23. *İki dikiş atmak*
24. *(Yeni) İki dikiş atmak amacıyla yırtmak.*
25. *Tuzak kurmak ya da avlanmak.*
26. *Hayvan kesmek.*
27. *Deri yüzmek.*
28. *Deriyi tuzlamak.*
29. *Deriyi tabaklamak.*
30. *Deriyi (üzerindeki kılları kazıyarak) düzleştirmek.*
31. *Kesmek*
32. *İki harf yazmak.*
33. *Yeniden yazmak amacıyla iki harf silmek.*
34. *İnşa etmek.*
35. *Yıkamak.*
36. *Ateş yakmak.*
37. *Ateş söndürmek.*
38. *Son çekiş darbesini vurmak (Yeni üretilmiş bir ürünü tamamlayıcı hareketi yapmak)*
39. *(A) genel bir yerde. B) Genelden özele. C) Özelden genele) Taşmak.*

İşte bunlar kırktan bir eksik ana melaha kurallarıdır. (Mişna- Şabat 7;2) (Tora tefsiri 2. Kitap Şemot. S.229/ 39 melaha

Yukarıda sayılanlar geçmişten gelenlerdir. Bu yasaklar zamana göre yeniden yorumlanarak kapsamı genişletilmiştir. Bugün İsrail’de yeni yapılan çok katlı binalarda her katta otomatik olarak duran asansörler koymak zorunlu bir imar kuralıdır. Bunun sebebi asansör düğmesine bile basmak yasakları ihlal etme kapsamına girdiği içindir.

Hakkında tüm tefsircilerimizin ve meal yazarlarımızın icma ettiği ‘sebt’ işte budur. Genel kabule ve ilgili rivayete uydurulmaya çalışılarak Kur’an ayetleriyle de meşru hale getirilmiş olan bu Yahudi uygulaması her yönden sorgulanmaya muhtaçtır. Fitrat açısından sadece şu soru dahi söz konusu sorgulamanın yapılması için yeterli sayılmalıdır. Hayatın durduğu, iyilik yapmanın bile yasaklandığı bir uygulamayı Yüce Allah emreder mi?

Eski Ahit’de sıklıkla ve kesin kural olarak anlatılarak Yahudiliğin alameti farikası sayılan ‘Şabat’, yeni Ahit’te bizzat İsa tarafından yanlış bir uygulanma olarak anlatılır.

O sıralarda, bir Şabat Günü İsa ekinler arasından geçiyordu. Öğrencileri acıkınca başakları koparıp yemeye başladılar. ² Bunu gören Ferisiler İsa’ya, “Bak, öğrencilerin Şabat Günü yasak olanı yapıyor” dediler.

³ İsa onlara, “Davut’la yanındakiler acıkınca Davut’un ne yaptığını okumadınız mı?” diye sordu. ⁴ “Tanrı’nın evine girdi, kendisinin ve yanındakilerin yemesi yasak olan, ancak kâhinlerin yiyebileceği adak ekmeklerini yedi. ⁵ Ayrıca kâhinlerin her hafta tapınakta Şabat Günü’yle ilgili buyruğu çiğnedikleri halde suçlu sayılmadıklarını Kutsal Yasa’da okumadınız mı? ⁶ Size şunu söyleyeyim, burada tapınaktan daha üstün bir şey var. ⁷ Eğer siz, ‘Ben kurban değil, merhamet isterim’ sözünün anlamını bilseydiniz, suçsuzları yargılamazdınız. ⁸ Çünkü İnsanoğlu Şabat Günü’nün de Rabbi’dir.” ⁹ İsa oradan ayrılıp onların havrasına gitti. ¹⁰ Orada eli sakat bir adam vardı. İsa’yı suçlamak amacıyla kendisine, “Şabat Günü bir hastayı iyileştirmek Kutsal Yasa’ya uygun mudur?” diye sordular. ¹¹ İsa onlara şu karşılığı verdi: “Hanginizin bir koyunu olur da Şabat Günü çukura düşerse onu tutup çıkarmaz? ¹² İnsan koyundan çok daha değerlidir! Demek ki, Şabat Günü iyilik yapmak Yasa’ya uygundur.” ¹³ Sonra adama, “Elini uzat” dedi. Adam elini uzattı. Eli öteki gibi yine sapa sağlam oluverdi. ¹⁴ Bunun üzerine Ferisiler dışarı çıktılar, İsa’yı yok etmek için anlaştılar. (Matta 12/1-14. Markos 2/23-28. 3/2-6. Luka 6/1-11. Luka 14/1-5)

¹⁰ Bir Şabat Günü İsa, havralardan birinde öğretiyordu. ¹¹ On sekiz yıldır içinde hastalık ruhu bulunan bir kadın da oradaydı. İki büklüm olmuş, belini hiç doğrultamıyordu. ¹² İsa onu görünce yanına çağırdı. “Kadın” dedi, “Hastalığından kurtuldun.” ¹³ Ellerini kadının üzerine koydu. Kadın hemen doğruldu ve Tanrı’yı yüceltmeye başladı. ¹⁴ İsa’nın hastayı Şabat Günü iyileştirmesine kızan havra yöneticisi kalabalığa seslenerek, “Çalışmak için altı gün vardır” dedi. “O günler

gelip iyileşin, Şabat Günü değil.”¹⁵ Rab ona şu karşılığı verdi: “Sizi ikiyüzlüler! Her biriniz Şabat Günü kendi öküzünü ya da eşeğini yemlikten çözüp suya götürmez mi?”¹⁶ Buna göre, Şeytan’ın on sekiz yıldır bağlı tuttuğu, İbrahim’in bir kızı olan bu kadının da Şabat Günü bu bağdan çözülmesi gerekmez miydi?”¹⁷ İsa’nın bu sözleri, kendisine karşı gelenlerin hepsini utandırdı. Bütün kalabalık ise O’nun yaptığı görkemli işlerin tümünü sevinçle karşıladı. (Luka 13/10-17)

Yeni Ahit’in tüm bölümlerinde geçen Şabat sorunu Yuhanna’da İsa’nın öldürülmeye çalışılmasının sebebi olarak gösterilir.

İsa bundan sonra Yahudiler’in bir bayramı nedeniyle Yerus alim’e gitti. ² Yerus alim’de Koyun Kapısı yanında, İbranice’de Beytesta denilen beş eyvanlı bir havuz vardır. ³⁻ ⁴ Bu eyvanların altında kör, kötürüm, felçli hastalardan bir kalabalık yatardı. ⁵ Orada otuz sekiz yıldır hasta olan bir adam vardı. ⁶ İsa hasta yatan bu adamı görünce ve uzun zamandır bu durumda olduğunu anlayınca, “İyi olmak ister misin?” diye sordu. ⁷ Hasta şöyle yanıt verdi: “Efendim, su  alkandı ı zaman beni havuza indirecek kimsem yok, tam girece im an benden önce başkası giriyor.” ⁸ İsa ona, “Kalk, şilteni topla ve yürü” dedi. ⁹ Adam o anda iyileşti. Şiltesini toplayıp yürümeye başladı. O gün Şabat Günü’yd . ¹⁰ Bu yüzden Yahudi yetkililer iyileşen adama, “Bugün Şabat Günü” dediler, “Şilteni toplaman yasaktır.” ¹¹ Ama adam onlara şöyle yanıt verdi: “Beni iyileştiren kişi bana, ‘Şilteni topla ve yürü’ dedi.” ¹² “Sana, ‘Şilteni topla ve yürü’ diyen adam kim?” diye sordular. ¹³ İyileşen adam ise O’nun kim olduğunu bilmiyordu. Orası kalabalıktı, İsa da çekilip gitmişti. ¹⁴ İsa daha sonra adamı tapınakta buldu. “Bak, iyi oldun. Artık günah işleme de başına daha kötü bir şey gelmesin” dedi. ¹⁵ Adam gidip Yahudi yetkililere kendisini iyileştirenin İsa olduğunu bildirdi. ¹⁶ Şabat Günü böyle şeyler yaptığı için İsa’ya zulmetmeye başladılar. ¹⁷ Ama İsa onlara şu karşılığı verdi: “Babam h l  çalışmaktadır, ben de çalışıyorum.” ¹⁸ İşte bu nedenle Yahudi yetkililer O’nu öldürmek için daha çok gayret ettiler. Çünkü yalnız Şabat Günü düzenini bozmakla kalmamış, Tanrı’nın kendi Babası olduğunu söyleyerek kendisini Tanrı’ya eşit kılmiştı. (Yuhanna 5/1-18)

Tefsir ve meallerde Allah’ın emrettiği ve uymayanları “aşağılık maymunlara” çevirdiği söylenen ‘sebt’ (yani ‘şabat’), kendisi de bir İsrailo lu olan İsa tarafından  i neniyor. Eski ve Yeni Ahit arasındaki bu korkunç tezata rağmen tefsir ve meal yazarları ‘sebt’in Allah’ın emri olduğu hakkında asla bir şüpheye düşmemişlerdir.

Acaba bu durum m ellişlerimiz Kur’an’a olan sarsılmaz ba lılıklarından mı yoksa rivayetleri baş tacı ederek Kur’an ayetlerini o rivayetlere uydurma gayretinden mi gelmektedir?

Konuyu anlamak için yapılacak bir meal ve tefsir taramasında aksi görüş bildiren bir müellife rastlanması olanaksızdır. Eski ve yeni tüm m ellişlere göre ‘sebt’ (yani ‘Şabat’) Yüce Allah’ın Yahudilere has emridir ve uymayanlar lanetlenip maymunlara çevrilmiştir. Geleneğin çok farklı mezhep ve fırkalara bölünmüş olmasına, hemen hemen her konuda

birbirlerine aksi görüş bildirmelerine rağmen, ‘sebt’ konusunda tam bir icma vardır. Günümüzde de tarikatçılardan mezhepçilere, tarihselcilerden hadisçilere, hadisleri reddedenlerden Kur’an yeter diyenlere, Kur’an yetmez diyenlerden Şii, Sünni tüm fırkalar aynı fikirdedir. Yani “‘Şabat’ Allah’ın emridir.”

Tabi ki bu grupların hepsi kendilerini Kur’an ayetlerine dayandırmaktadırlar. Bu çalışmanın konusu herkesin icma ettiği ‘sebt’in (yani ‘Şabat’ın) Yüce Allah’ın emri olup olmadığını irdelleyerek anlamaya çalışmaktır.

‘Sebt’, Müslümanların gündemini ilgilendirmeyen bir konu olarak düşünülebilir. Sonuçta Cumartesi yasaklarını çiğneyen deniz kenarındaki eyle kasabasının halkı maymuna çevrilmiş, böylelikle tarihin mezarlığına ilahi bir cezayla gömülmüşlerdir. Bunun Müslümanları ilgilendirmediği düşünülebilir.

Oysa irdelendikçe büyüyen ve farklı soruları ardı sıra getiren ‘sebt’ konusunun, insanlığın içinde boğulduğu temel sorunları anlayıp köklerine inmede çok önemli bir kapının anahtarı olduğu görülecektir. Yahudiliğin alameti farikası olan ‘sebt’ konusunun ortaya çıkarılması ile Müslüman ümmeti de yakından ilgilendiren kutsal mekanlar ve tevhid konuları başta olmak üzere birçok konunun nasıl karartıldığı ve içinden çıkılmaz hale getirildiği fark edilecektir. Sonuçta Müslümanlar tarafından; Kur’an ayetleri ile sabit olan Yahudi toplum nezdindeki lanet ve maymunlaşma süreçlerine ait sebeplerin mevcut kabulünün, nasıl derin bir paradoksu (çelişkiyi) içerdiği de gözlerden kaçamayacaktır.

KUR’AN’DA ‘SEBT’

‘Sebt’ kelimesi yüce Kur’an’da iki ayette dinlenme, işe ara verme, sükûnet bulma şeklinde uykunun bir özelliği (sıfatı) olarak geçmektedir.

Furkan 25/47

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا

Geceyi size örtü, uykuyu dinlenme (sebt), gündüzü de yeniden başlama vakti yapan odur.

Nebe 78/9

وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا

Uykunuzu, dinlendirici (sebt) yaptık.

Uykuda insanın ister istemez çalışmaya ara verdiği düşünülerek ‘sebt’ kelimesine bu iki ayette de dinlenme manası verilmiştir. Bu mana, bilinen yönleriyle ‘sebt’ kavramının kapsadığı anlamı tam olarak yansıtmamaktadır. Zira uyku, Yüce Kur’an’da bir nevi ölüm olarak anlatılmaktadır.

Zümer 39/42

اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

Allah ölüm esnasında ruhları alır, ölmeyenlerinkini de uykuda alır. Ölümüne hükmettiğini tutar, ötekini o belirlenmiş eceline belli bir vakte kadar salıverir. Bunda, düşünen bir topluluk için göstergeler (ayetler) vardır.

Ayet açıkça göstermektedir ki; uyku, ölüme eşdeğerdir. Uyku ile ölüm arasındaki terk fark, ölüm insanda canlılığa son verirken, uyku bedensel canlılığın insanı terk etmediği bir haldir.

[1] TDV ansiklopedisi. C.36.s. 256

[2] Rağıb El İsfahani; El Müfredat sbt maddesi.

NİSA SÜRESİNDEKİ ‘SEBT’ AYETLERİ

Nisa 4/47

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ ءَامِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ مِّن قَبْلِ أَن نَّطْمِسَ وُجُوهًا فَنَرُدَّهَا عَلَىٰ أَدْبَارِهَا أَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّا أَصْحَابَ السَّبْتِ ۚ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا

Ey kendilerine Kitap verilenler! Sizin yanınızda olan Kitabı tasdik eden bu Kitaba inanıp güvenin. Yoksa itibarınızı yok eder, sizi yüz­süz hale getiririz. Yahut cumartesi yasağını çiğneyen ahaliyi dışladığımız (lanetlediğimiz) gibi siz de dışlarız. Allah’ın emri yerine gelir.

Nisa 4/154

وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِيثَاقِهِمْ وَقُلْنَا لَهُمْ ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِّيثَاقًا غَلِيظًا

Onlardan söz almak için Tur dağını üzerlerine kaldırmıştık. Bir de onlara: “O kapıdan secde ederek girin” demiştik. Onlara “Cumartesi günleri aşırı gitmeyin” demiştik, onlardan bu konularda sağlam söz almıştık.

‘Sebt’ kelimesi Nisa suresinde iki ayrı pasajda işte bu ayetlerde geçer. Baktığımız tüm meal ve tefsirler çok az farklarla yukarıdaki mealin aynısını vermişlerdir.

Tüm ‘sebt’ ayetlerinde olduğu gibi bu ayetlerde de metinde olmayan kelimeler varmış gibi çevrilmiştir. Nisa 47. Ayette Arapça metinde ‘sebt’ kelimesi “ashabe-s sebti” (‘sebt’ ashabı) şeklinde geçerken mealler bu terki­bi yukarıdaki mealde olduğu gibi “cumartesi yasağını çiğneyen ahaliyi” şeklinde çevrilmiştir.

Keyfilik olduğu ve rivayete uydurulmaya çalışıldığı her halinden belli olan bu mealler şöyle bir anlayışın önünü açmaktadır.

Arapça metine sadık kalınarak meal verilseydi şöyle olurdu.

...Yahut ‘sebt’ ashabını lanetlediğimiz gibi sizi de lanetleriz. Allah’ın emri yerine gelir.

Arapça metine sadık kalınarak meal verilse lanetlenen bizzat ‘sebt’ ashabının kendisi olmaktadır. Yani yerilenler ‘sebt’ (‘şabat’) yapanların bizzat kendisidir.

...Yahut cumartesi yasağını çiğneyen ahaliyi dışladığımız (lanetlediğimiz) gibi siz de dışlarız. Allah’ın emri yerine gelir.

Oysa bu mealde olduğu gibi çevrildiğinde ise lanetlenen ‘sebt’i (‘Şabat’ı) yapanlar değil yapmayanlardır. Bunun böyle anlaşılması Arapça metinde olmayan “yasağı çiğneyen” ibaresinin ayete eklenmesi sonucunda olmuştur. İşte bu yaklaşım biçimi ve keyfilik sonucunda Yüce Allah’ın emretmediği Yahudilerin ‘Şabat’ı Kur’an’a onaylatılmış olmaktadır. Hatta buna uymayanlar lanetlenmiş, dışlanmış olmaktadır. Oysa buna uymayanların başında Hz. İsa gelmektedir. Yazının başlarında incilden alıntılarla bunu belirtmiştik.

Yine aynı keyfilik 154. Ayette de vardır. Ayetin Arapça metnine dikkat edildiğinde görülecektir ki ‘sebt’ kelimesinin önünde “yevm” yani “gün” kelimesi yoktur. Ama meallerin tamamında orada gün kelimesi varmış gibi çevrilmiştir. Arapça metinde “‘sebt’te aşırı gitmeyin” denirken mealler yine tıpkı yukarıdaki mealde olduğu gibi “cumartesi günleri aşırı gitmeyin” şeklinde çevirmişlerdir.

Arapça metinde olmayan “gün” kelimesinin eklenmesi şu değişik anlama sebep olmaktadır. Yahudiler ‘Şabat’a Cuma günü akşam güneş battığında başlar, cumartesi günü akşam güneş batana kadar devam ettirirler. Yahudiler için “gün” güneş batımından diğer güneş batımına kadar olan süredir. Onlar için gün başlangıcı akşamdır.

Bu şekildeki gün anlayışına göre güneşin doğması gün başlangıcı değil gün ortasıdır. Bu anlayışa göre akşam güneşinin batmasıyla başlayan yeni günde yapılacak ilk şey uyumaktır. Yani yeni güne uyanarak değil uyuyarak başlanılmış olunmaktadır. Eğer cumartesi denildiğinde Yahudilerin ‘Şabat’ı anlaşılıyorsa ve Bu Yüce Allah’ın emrettiği ise bizim akşam namazı dediğimiz yeni günün sabah namazı, yatsı namazı dediğimiz yeni günün öğle namazı, sabah namazı dediğimiz yeni günün öğle namazı, öğle namazı dediğimiz yeni günün akşam namazı, ikindi namazı ise yeni günün yatsı namazı olmaktadır.

Şimdi bizim bu söylediklerimize ilk itiraz edecek olanlar ayetin Arapça metninde olmayan “gün” kelimesini ekleyenler olacaktır. Oysa bu anlayışa bizzat kendileri yol açmışlardır. ‘Sebt’ kelimesinin önüne olmayan gün kelimesini koymanız Yahudilerin gün anlayışını kabul etmeniz demektir.

Sadece bu da değil. ‘Sebt’ kelimesinin önüne olmayan “gün” kelimesini koymak Yahudilerin takvim anlayışını da kabul etmek demektir. Öteden beri Yahudiler ay ve güneş takvimi karışımı hesaplaması son derece karışık bir takvime uyarlar. Onların bu takvimine göre yaklaşık her üç senede bir takvime olmayan on üçüncü bir ay eklerler. Yüce Kur’an’ın kafirlikte aşırı gitmek dediği [Tevbe 9/36-37 / Haram aylar ve Nesî

uygulaması] bu uygulamayı yaklaşık 3000 yıldır yaparlar. Her 19 yılda toplam 7 kere yıla bir ay eklerler. Gün sıralamasında da bir değişme olmaktadır.

İşte Arapça metinde olmayan “gün” kelimesini varmış gibi meal vermek aynı zamanda bu çarpık Yahudi takvim anlayışını da kabul etmek demektir.

Tüm ‘sebt’ ayetlerine İsrailiyat verileri ile yaklaşılması ve Yahudilerin kendi kitaplarında gerçekleştirdikleri anlam kaydırmalarının Müslüman meal ve tefsir yazarlarınca ayırt edilememesi sebebiyle; metinde olmayan kelimeler varmış, olan kelimeler ise yokmuş gibi zihinlere yerleştirilerek ‘Şabat’ meşrulaştırılmıştır. Arkadan gelenler de ya konuyu yeterince incelemedikleri ya üzerinde düşünmedikleri ya da kendilerini ilgilendirmediklerini düşündükleri için mevcut algıyı kabullenerek ayetlerin anlamlarının tahrifi sürecine farkına varmadan da olsa bir şekilde destek olmuşlardır.

Aslında ayetlerde geçen diğer kelimelerin üzerinde de uzun uzun durarak ‘Şabat’ı, Yüce Allah’ın asla emretmediğini farklı yönlerden de göstermek isterdik. Ama ayetler o kadar açık ki ekleyecek, açıklayacak bir kanıt gerek dahi görmüyoruz. Ayette lanetlenen grup bellidir. SEBT ASHABI. Onlar da bizzat ‘Şabat’ denilen uygulamayı devam ettirenlerdir!

Nisa 154. Ayet, Bakara Suresi 63-64-65-66 ayetleriyle aynı ortamda geçmektedir. Yani Tur dağında! Daha öncede belirtildiği gibi bu durum ‘sebt’ denilen olgunun İsrailoğulları tarafından Mısır’da edinilmiş olduğunun net bir göstergesidir.

A’RAF SÜRESİ ‘SEBT’ AYETLERİ

Kur’an’da geçen tüm ‘sebt’ ayetlerinin yanlış çevrilmesine ve yanlış anlaşılmasına ve bize göre birçok şeyinde açığa çıkmamasına sebep olana ayetler A’raf suresinde geçen ayetlerdir. Bu ayetlerin kolaylıkla rivayetlere mahkûm edilmesi beraberinde birçok Kur’anî gerçeğin de rivayetler tarafından örtüldüğünü tespit ettik. Tuva vadisi, Mukaddes topraklar, Kudüs, Tur dağı, Misak, Ahd, Va’d bunlardan sadece bir kaçıdır. Bunların açıklanmasını başka çalışmalarda yapacağız İnşallah.

Metot olarak ayetleri geçtiği pasajla birlikte yani siyak ve sibakıyla birlikte ele alacağımızı belirtmiştik. Şimdi A’raf suresindeki ‘sebt’ ayetini bağlamlarıyla birlikte verelim.

Araf 7/161-169

وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ اسْكُنُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا نَغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَاتِكُمْ سَتَرِيدُ الْمُحْسِنِينَ

(161) Bir gün onlara şöyle denmişti: “Bu kente yerleşin. Orada beğendiğiniz yerden yiyecek. “Bağışla bizi” deyin. Kapısından baş eğerek girin ki hatalarınızı örtelim. Güzel davrananlara (karşılığını) fazlasıyla vereceğiz.

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَظْلُمُونَ

(162) İçlerinden yanlış davranış gösterenler, söylenenin tersini yaptılar. Yanlış davranmalarına karşılık biz de onlara, üstlerinden bir sıkıntı verdik.

وَأَسْأَلُهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ إِذْ يَعْتُونَ فِي السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ حِينَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعًا وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ ۖ لَا تَأْتِيهِمْ ۚ كَذَلِكَ نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

(163) Onlara deniz kıyısındaki kenti sor; hani Cumartesi günü aşırılık ediyorlardı. Cumartesi günleri balıklar sürülerle geliyor, diğer günlerde gelmiyorlardı. Yoldan çıktıkları için böylece onları, yıpratıcı bir imtihandan geçiriyorduk.

وَإِذْ قَالَتْ أُمَّهُ مِنْهُمْ لِمَ تَعْطُونَ قَوْمًا ۖ اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ۖ قَالُوا مَعْذَرَةٌ إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

(164) İçlerinden bir toplum (ümme) şöyle demişti: “Allah’ın etkisizleştireceği ya da ağır azaba uğratacağı bir topluluğa (kavime) ne diye öğüt veriyorsunuz?” Dediler ki “Rabbinize karşı mazeretimiz olsun diye. Belki de (bu uyarılarımız sayesinde) çekinip kendilerini korurlar”

فَلَمَّا تَسُوا مَا دُكِّرُوا بِهِ اتَّجِنَّا الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

(165) Ne zaman ki kendilerine verilen öğüdü dikkate almadılar, kötülüğe karşı mücadele verenleri kurtardık. O yanlış yapanları da yoldan çıkmalarına karşılık kötü bir azaba çarptırdık.

فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ

(166) Yapılan engellemelere baş kaldırıp direnince onlara: “Aşağılık maymunlar olun!” dedik.

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ ۚ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ ۖ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

(167) Rabbin, (mezardan) kalkış gününe kadar onlara, en kötü cezayı vermeye çalışanları üzerlerine salacağını, o gün ilan etti. Senin Rabbin, suçun karşılığını elbette çabuk verir. Bir de o, elbette bağışlayıcıdır, ikramı boldur.

وَقَطَّعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَمًا ۖ مِنْهُمْ الصَّالِحُونَ ۖ وَمِنْهُمْ دُونَ ذَلِكَ ۖ وَبَلَّوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

(168) Onları yeryüzünde her biri ayrı bir toplum (ümme) olacak şekilde böldük. İçlerinde iyi olanlar olduğu gibi bu durumdan daha aşağıda kalanlar da vardır. Belki dönerler diye onları hem o iyilikler hem o sıkıntılarla imtihanlardan geçirdik.

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَىٰ وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا وَإِنْ يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِثْلُ الَّذِي أَخَذُوهُ ۖ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَىٰ اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ ۚ وَالْذَّارُ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

(169) Arkalarından o Kitab’a mirasçı olan yeni bir nesil geldi. Şu en düşük olanın geçici menfaatine (dünya menfaatine) yapışır, “Allah bizi bağışlayacaktır” derlerdi. Öyle bir şey daha gelse (ellerindeki benzer uydurulmuş bir din daha gelse) onu da alırlardı. Allah’a karşı yalnızca gerçeği söyleyeceklerine dair o Kitapta onlardan alınmış bir sözün sorumluluğu altında değiller miydi? Üstelik onda olan bilgiye de

sahiplerdi. Allah’tan çekinerek kendini koruyanlar için hayırlısı Ahiret yurduudur.
Aklınızı kullanmaz mısınız?

Aslında bağlamlarıyla beraber okunduğunda ‘sebt’in ne olduğunu ve hatta ne zaman başladığını anlatan bu ayetler kümesi rivayetler üzerinden açıklanmaya çalışılınca, açık olan kapalı hale getirilmiş, beraberinde birçok konunun da yanlış anlaşılmasına yol açmıştır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi ‘sebt’ ayetleri içinde en çok saptırılan ayetler bunlardır. Meal ve tefsirlerimizde deniz kenarındaki hayali Eyle kasabası üzerinden açıklanmaya çalışılan bu ayetler aslında bambaşka şeylerden bahsetmektedir.

Bu kasabanın hikayesinden daha önce bahsetmiştik. Meal ve tefsirlerimize göre ayetlerin bahsettiği olayın geçiş zamanı Musa’dan çok sonralardır. Oysa ayetlere dikkatli bakıldığında hemen 161 ayette olayın geçtiği yerin diğer ayetlerde geçen zamanda ve yerde olduğu hemen anlaşılacaktır. Yani onlardan söz alınan Tur’da ve denizin yarılması ve firavunun boğulması olayından hemen sonra.

Araf 7/161-162

وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ اسْكُنُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا نَغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَاتِكُمْ ۚ سَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ

Bir gün onlara şöyle denmişti: “Bu kente yerleşin. Orada beğendiğiniz yerden yiyein. “Bağışla bizi” deyin. Kapısından baş eğerek girin ki hatalarınızı örtelim. Güzel davrananlara (karşılığını) fazlasıyla vereceğiz.

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِنْ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَظْلُمُونَ

İçlerinden yanlış davranış gösterenler, söylenenin tersini yaptılar. Yanlış davranmalarına karşılık biz de onlara, üstlerinden bir sıkıntı verdik.

161. ayette geçen olay başka ayette de anlatılır.

Bakara 2/57-58

وَوَهَبْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوىَ ۖ كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ ۖ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

Bir de bulutları üzerinize gölgelik yapmış, kudret helvası ve bildircin indirmiş, “Verdiğimiz rızıkların temiz ve lezzetli olanlarından yiyein.” demiştik. Onlar bize yanlış yapmadılar; yanlış kendilerine yapıyorlardı.

وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةٌ نَغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ ۚ وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ

Bir gün şöyle demiştik: “Şu şehre girin de beğendiğiniz yerden, çekinmeden yiyein. Secde edip kapıdan girin ve ‘hıtt!’ (günah yükümüzü kaldır!) deyin ki hatalarınızı bağışlayalım. Güzel davrananlara ikramımız olacaktır.”

Bu olay başka ayetlerde de böyle anlatılırken meal ve tefsirlerimizde her nedense A'raf 163. Ayet hemen önceki ayetlerden kopararak sanki bambaşka bir yerdeki bambaşka bir olaydan yani Eyle kasabasından bahseder hale gelmiştir. A'raf süresinde 103. Ayetten başlayıp 169. Ayete kadar İsrailoğulları kıssası Musa üzerinden anlatılırken, 163-166 ayetler bağlamından koparılmıştır. Buna sebep olan şey ise 163. Ayetin başında geçen **“Onlara deniz kenarındaki kasabayı sor”** olsa gerektir.

Ayetin başında geçen “sor” emrinin muhatabı olarak kendisine Kur'an vahyedilen Hz. Resul olarak anlaşılmıştır. Gerçekten de Kur'an'ın bu tür uygulamaları vardır. Sor diye bildirdiği birçok emir vardır. Mesela;

Bakara 2/211

سَلُّ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَمَا آتَيْنَاهُمْ مِنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

İsrailoğullarına bir sor, onlara açık âyetlerden (mucizelerden) ne kadar çok vermişizdir! Kim Allah'ın nimetini, kendisine geldikten sonra başka bir şeyle değiştirirse bilsin ki Allah, vereceği ceza ile suç arasında sıkı bir bağ kurar.

Evet “sor” emri burada da geçmektedir ama ayetin öncesi ve sonrasında ne olayda bir değişiklik vardır ne de muhataplarda. Yani başından beri olayın üzerinden anlatıldığı kişi Hz. Resul, muhataplar ise İsrailoğullarıdır. Biz pasajın tamamını burada vermeyi gerekli görmedik isteyen herhangi bir mealden baktığında görecektir. Olayda muhatapta başından beri aynıdır.

Yunus 10/94

فَإِنْ كُنْتَ فِي شكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَاسْأَلِ الَّذِينَ يُقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ ۖ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ

Sana indirdiğimiz şeyden dolayı şüphen varsa senden önce indirilmiş kitabı okuyanlara sor. Doğrusu Rabbinden sana da aynı gerçek gelmiştir. Sakın şüpheye kapılanlardan olma.

Bu ayette Yunus 75'ten beri anlatılan olayın anlatımı bittikten sonradır “sor” ibaresi. Yani olayın ortasında değil en sonundadır. Muhataptan muhataba atlama yoktur. Üstelik sor denilirken bambaşka bir olay değil önceden beri anlatılan olayla alakalıdır. (Bu ayetin kendi içeriği de meal ve tefsirlerimizde çok yanlış çevrilmiştir. Özellikle bu ayetle ilgili bir çalışmamız vardır. Orada bunu açıkladık).

Nahl 16/43

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوحِي إِلَيْهِمْ ۖ فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

Senden önce elçi gönderdiklerimiz, sadece kendilerine vahyettiğimiz erkeklerdi. Bilmiyorsanız o Zikri bilenlere sorun.

Bu ayette geçen “sorun” ibaresi öncesinde ve sonrasında anlatılan konuyla alakalıdır.

İsra 17/101

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَاسْأَلْ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا مُوسَى مَسْحُورًا

Musa'ya elçiliğini ispatlayan dokuz belge(mucize) verdik. Sor İsrailoğullarına; o belgeler geldiğinde Firavun ona demişti ki “Ben senin büyülenmiş biri olduğuna kanaat getirdim.”

Bu ayette “sor” denmesine rağmen olay bizzat Yüce Allah tarafından anlatılmıştır. Sor kelimesinden sonra anlatılan olayda bir değişiklik yoktur.

Enbiya 21/7

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رَجَالًا نُوحِي إِلَيْهِمْ فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

Senden önce gönderdiğimiz elçiler sadece vahyettiğimiz erkeklerdi. Bilmiyorsanız o Zikri bilenlere sorun.

Bu ayete bakıldığında da görülecektir ki ne konuda bir değişiklik vardır ne de muhatapta. Sorun emrinden önce de sonra da elçilerden bahsetmektedir.

Furkan 25/59

الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ ۚ الرَّحْمَنُ فَاسْأَلْ بِهِ خَبِيرًا

Gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri altı günde yaratan Rahman odur. Sonra arşa kurulmuştur (yönetime geçmiştir). Sen O’ndan, her şeyin iç yüzünü bilenden iste.

Her ne kadar alıntı yaptığımız Süleymaniye vakfı meali “fes’el” ibaresini iste olarak çevirmiş olsa da ister “iste” ister “sor” manası verilsin ne muhatapta ne olayda bir değişme yoktur.

Zuhruf 43/45

وَاسْأَلْ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ آلِهَةً يُعْبَدُونَ

Senden önce elçi gönderdiğimiz kişilerle ilgili bir araştırma yap da bak; Rahman ile aranızda ilahlar koymuş muyuz?

Kalem 68/40

سَلُّهُمْ أَيُّهُمْ بِذَلِكَ زَعِيمٌ

Onlara sor bakalım: Hangisi buna kefildir?

Bu ayetlerde de ne muhatapta ne olayda bir değişme yoktur. Kur’an’da 129 defa geçen “seele” fiilin kullanıldığı tüm yerlerde “sor” şeklinde geçen yerlerde ne olaydan bir kopma vardır ne de muhatapta bir değişme. Hele A’raf süresini meallendirenlerin yaptığı

gibi olayın içinde muhatabı ve olayı değiştirip tekrar eski muhatap ve olaya dönme hiç yoktur.

Eğer meallerde yapılanın doğru olduğunu kabul edersek durum şöyle olmaktadır. Araf 103 ten başlayarak Kısaya konu olan Resul Musa'dır. Musa'nın muhatapları ise O'nun zamanındaki İsrailoğullarıdır. Olay bu şekilde sürüp gelirken birden 163 ayette "sor" ibaresinden yola çıkılarak muhatap son Elçi Hz. Muhammed'e, muhataplar ise Medine'de yaşayan Yahudilere dönmektedir. Olay ise ne öncesi ne sonrasıyla bağlantısı olmayan Eyle kasabasına dönüşmüştür.

Oysa orada "sor" kelimesinin muhatabı Hz. Muhammed değil, kıssası anlatılan Musa'dır. Kur'an'da "seele" sormak fiili bazen bilmeyen birinin öğrenmesi için yapılan bir eylem olarak anlatılır. Bunun örnekliği için yukarıda verdiğimiz çok sayıda ayet yeterlidir. Ama bazen de "sor" denilerek muhatabına bir şeyi öğretme amacı da gütmektedir. Yani bilen soru soran, bilmeyenin soru sorulan olduğu şeklinde de kullanılmıştır. Bunun örneği Kur'an'da pek çoktur. Biz birkaç tanesini verelim.

Ankebut 29/61

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمُوتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ

"Bunlara, "Gökleri ve yeri yaratan, Güneş'i ve Ay'ı hizmete soğan kimdir?" diye sorsan kesinlikle "Allah'tır." derler. Öyleyse nereden o yalana sarılıyorlar?

Zuhruf 43/9

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمُوتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ

Onlara: "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye sorarsan, tereddüt etmeden, "Üstün ve bilgili olan Allah yarattı" derler.

Zümer 39/38

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمُوتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ

Onlara: "Gökleri ve yeri, kim yarattı?" diye sorsan kesin olarak "Allah" derler.

Ankebut 29/63

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

Onlara; "Gökten su indirip ölü toprağı canlandıran kimdir?" diye sorsan "Allah'tır." derler. De ki; "Her şeyi güzel yapmak Allah'a mahsustur." Ama onların çoğı bunu düşünmezler."

Bu ayetlerin tamamında geçen "onlara sor" emri soru sorulan konuda Haşa Allah'ın bilgisiz olduğunu göstermez. Tam tersi burada amaç soru sorulan muhatapların inançlarını sorgulamalarıdır. Yani soru soran, sorduğı konuyu soruyu sorduğundan daha iyi bilmektedir.

Tekerlemeye benzeyen son cümlemizden sonra meramımızı anlattığımızı umuyorum. Yani sor denilmesinden kasıt sadece o konuda bilgisizlik değildir.

A'raf suresinde de olan olay bundan farklı değildir. Soruyu soran Musa'dır ve sor denilen konu hakkında muhataplarından daha bilgilidir. Muhataplar ise soru sorulan konuda yanlış yapmışlardır ve onlara deniz kenarındaki kasabanın sorulması bu yanlışlarından vazgeçmeleri için bir hatırlatmadır.

Musa onlara “şu şehre girin” demektedir. Ama onlar kendilerine söyleneni kulak ardı etmektedirler. Hitap işte bunlaradır.

Tefsirlerde anlatılan Eyle kasabasına gelince, ne böyle bir kasaba vardır ne de bu kasaba birileri tarafından gösterilebilmektedir. Mesela; bugün herhangi biri ibret almak için Eyle kasabasına gitmeye kalkışsa bulamayacaktır. Meallerimize göre Yüce Allah sor diyerek hayali bir kasabanın haberini istemiştir. Madem muhatap Medine'de yaşayan Yahudilerdir acaba Resul Allah'ın sor emri gereği gidip sormuş mudur? Sormuş ise ne cevap almıştır?

Bir an böyle bir olayın gerçekleştiğini farzetsek bile, gerçekten Resulun gidip Yahudilere sorduğunu ve farzı misal onların bu kasabanın yerini söylediklerini düşünelim. Ve bu kasabanın haberinin bize kadar çok sağlam senetlerle ulaştığını düşünelim. Bu durum Kur'an'ın tek başına anlaşılamayacağına delil olmaz mı? Ayetlerin ayetlerle anlamının yetersiz olduğunu, mutlaka hadise başvurmak gerektiğini savunanlar haklı çıkmış olmaz mı? Zira sor emri sadece Hz. Muhammed'le sınırlı değildir. Bizler içinde geçerlidir. Bu kasaba nerededir diye sorduğumuzda bize ayet değil hadis yol gösterecektir. Sırf bu itiraz bile ayetlere konu olan Kasabanın eyle diye bir yer olmadığına ve başka bir yer olduğuna delil olarak yeterlidir. Ama devam edelim.

Meal ve tefsirlerimize göre A'raf 163'te; **“Onlara deniz kıyısındaki kenti sor; hani Cumartesi günü aşırılık ediyorlardı.”** Şeklinde bahsedilen kasabanın aşırılığı cumartesi günü konulan 39 yasağa (bunları daha önce yazmıştık) uymamaktır. Bu yasağa uymamayı da şu şekilde yapmaktadırlar. Yahudilerin Mişna'sına göre cumartesi yasakları, Cuma günü akşam güneş battıktan sonra başlayıp, cumartesi akşam güneş batana kadar devam etmektedir. Yüce Allah'ın takdirine bakın ki bu satırları yazdığımız şu gün cumartesidir. Mesela bugünün yasakları İzmir'e göre dün yani 24 Şubat Cuma günü saat 18.38 de başlamıştır. Bugün yani, 25 Şubat cumartesi saat 19.29 bitmektedir. İşte 'sebt' günü denilen günün tarifi budur. Bu tarife göre yasaklar 24 saat 51 dakika sürmektedir. Fakat bu 24 saatin 5 saat 22 dakikası Cuma gününe 19 saat 29 dakikası cumartesi gününe aittir. İşte cumartesi günü demek bu saatler arasında kalan zaman ise bir günden bahsetmek mümkün değildir. İki günün belli kısımlarını kapsayan bir yasaktan bahsediliyorsa Kur'an 'sebt'e cumartesi diyorsa hangisini kastediyor.

Bunun yanında Yahudiler'in kullandığı takvimle hem o günkü Arapların hem diğer ulusların kullandığı takvim farklıdır. Yahudiler Babil sürgününden sonra oldukça karışık

olan Ay ve güneş takviminin karışımı bir takvim kullanmaktadırlar. Bu takvime göre 19 yılda 7 kez nesi uygulaması vardır. Nesi uygulaması yıla 13. Ayı eklemek suretiyle yapılmaktadır. ‘Şabat’ yani ‘sebt’ ise düzenli olarak aynı güne rastlamamaktadır.

Eyle kasabası işte bu saatler girmeden denize ağlarını bırakıyorlar (bazı tefsirler göre kanal kazıyorlar) bu saatler çıktıktan sonra da ağlarını topluyorlar. İşte aşağılık maymunlar olma uğruna yaptıkları olay budur. Hiçbir delili olmayan bu anlatımın ayetlerle alakası yoktur. Ne ağ atmaları ne ağ toplamaları Kur’an kaynaklı değildir. Tamamen hayalidir. Üstelik onlara verilen ceza sadece bununla da sınırlı değildir.

Araf 7/167

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لِيُبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

Rabbin, (mezardan) kalkış gününe kadar onlara, en kötü cezayı vermeye çalışanları üzerlerine salacağını, o gün ilan etti. Senin Rabbin, suçun karşılığını elbette çabuk verir. Bir de o, elbette bağışlayıcıdır, ikramı boldur.

Meal ve tefsircilerimize göre aşağılık maymunlara dönüşen zavallı eyle halkı yakasını cezadan kurtaramamış, maymun olmalarına rağmen kıyamete kadar sürecek bir cezanın içine düşmüşlerdir. Zaten buradan yola çıkan tefsircilerimiz bu Eyle halkının gerçekten mi yoksa manevi olarak mı maymunlara dönüştüğünü tartışmışlardır. Tartışanlar arasında işin boyutunu gerçekten maymunlaştıklarına, hatta bu maymunların bizzat insanlar tarafından görüldüğüne, içlerinden zina yapanları recm (taşlayarak öldürme) ettiklerine kadar vardırırmışlardır. Akıllara ziyan bu açıklamaları buraya alıntılanmaktan hicab duyuyoruz. Meraklı olan varsa en başta verdiğimiz tefsirlere müracaat edebilirler.

Oysa ayette geçen bizim kırmızıya boyadığımız ibare Kur’an bütünlüğü içinde kime uygulanmıştır bakılsaydı hiç hayali bir kasaba olmayacaktı.

Bakara 2/49

وَإِذْ نَجَّيْنَاكَ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكَ سُوءَ الْعَذَابِ يُدَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ ۚ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ

Sizi Firavun hanedanından kurtarmıştık. Size en ağır cezayı vermeye çalışıyor, oğullarınızı öldürüyor, kadınlarınızı ise sağ bırakmak istiyorlardı. İşin içinde, Sahibiniz (Rabbiniz) olarak yaptığım [*] büyük bir imtihan vardı.

Araf 7/141

وَإِذْ أَنْجَيْنَاكَ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكَ سُوءَ الْعَذَابِ يُقَتِّلُونَ أَبْنَاءَكَ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكَ ۚ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ

O gün sizi Firavun hanedanından kurtarmıştık. Onlar size en ağır cezayı vermeye çalışıyorlardı. Oğullarınızı öldürüp duruyor, kadınlarınızı sağ bırakıyorlardı. O işin içinde, Rabbinizin, sizi yıpratın büyük bir imtihanı vardı.

İbrahim 14/6

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَنْجَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيَدَّبْحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْبُونَ نِسَاءَكُمْ ۚ وَفِي ذَلِكَ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ

Bir gün Musa halkına şöyle demişti: “Allah’ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın; hani sizi Firavun hanedanından kurtarmıştı. Onlar size en ağır cezayı araştırıyor, oğullarınızı kıştır kıştır doğruyor, kadınlarınızı sağ bırakıyorlardı. O işin içinde, Rabbinizden sizi yıpratın büyük bir imtihan vardı.”

A’raf 167 dahil Kur’an’da sadece dört yerde geçen bu ibarenin faili firavundur. Dikkat edilmesi gereken bu sözü Musa Tur dağının yanında söylemektedir. Dolayısıyla A’raf 167 de isimsiz olarak geçen terkip Tur’a gelmeden önceki bir zamanı işaret ediyor olmalıdır. Tur’dan önce bu zulmü İsrailoğulları’na yapan firavundan başkası değildir. Yani Musa’nın sormakla yaptığı aslında İsrailoğulları’nın da çok iyi bildikleri bir olayı onlara hatırlatmaktadır. Nitekim Bakara suresindeki ‘sebt’ ayetinde de şöyle denmektedir.

Bakara 2/65

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ

İçinizden cumartesi yasağını çiğneyenleri elbette bilirsiniz. Onlara “Aşağılık maymunlara dönüşün!” demiştik.

Bu ayette geçen “bilirsiniz” kelimesi de Tur’a gelmeden önceki bir zamanı işaret etmektedir. Yani Mısır’dan çıkmadan önceki zamanı. Bilirsiniz dendiğine göre ve bu konuşma Tur dağında olduğuna göre bunun başka şekilde anlaşılmasına imkân yoktur.

Konu buraya kadar geldiğinde Eyle değilse, “deniz kenarındaki kasaba”nın neresi olduğu gündeme gelecektir. Bunu anlamak için “karye” kelimesinin Kur’an’daki kullanımlarına bakmalıyız. Başka bir çalışma da Karye, Diyar, Ard, Belde, Medine kavramları üzerinde daha uzun duracağız İnşallah. Burada sadece konuya açıklık getirmesi için biraz duracağız.

Araf 7/163

وَأَسْأَلُهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعًا وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ لَا تَأْتِيهِمْ ۚ كَذَلِكَ نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

Onlara deniz kıyısındaki kenti sor; hani Cumartesi günü aşırılık ediyorlardı. Cumartesi günleri balıklar sürülerle geliyor, diğer günlerde gelmiyorlardı. Yoldan çıktıkları için böylece onları, yıpratıcı bir imtihandan geçiriyorduk.

Yukarıdaki ayette kırmızıya boyadığımız “Karyeti’l Leti Hadiratel Bahri” ibaresine tüm meal ve tefsirlerde “deniz kenarındaki kasaba” manası verilmektedir. Bu mana verilince ister istemez Türkçe konuşanlar Akdeniz sahillerindeki küçük balıkçı kasabaları gibi bir yer anlayacaktır. Nitekim sadece Türkçe okuyanlar değil Arapça konuşanlar dahi böyle anlamışlardır. Bu yüzden hayali bir Eyle kasabası çıkmıştır ortaya.

Acaba yukarıdaki ayette geçen “deniz kenarındaki kasaba” ibaresi gerçekten deniz kenarındaki küçük bir kasabadan mı bahsediyor? Bunu anlamaya çalışalım. “Karye” kavramının Kur’an’daki kullanımlarına bakalım. Kök harfleri KaRaYe olan bu kelime 57 yerde geçmektedir. Meallerde bu kelimeye köy, kasaba, şehir, memleket, vatan, ülke, uygarlık manaları verilmiştir. En küçük yerleşim biriminden en büyük yerleşim birimine isim olmuştur. Oysa Kur’an’da yerleşim birimleriyle alakalı başka kelimelerde kullanılmıştır. Medine, diyar, ard, kurun kavramları da insanların yerleşim birimleriyle alakalıdır. Bunun yanında daha küçük yerleşim birimleri içinde kelimeler vardır. Beyt, mesken, mekân kavramları da yerleşim birimidir. Bu kelimelerin hepsi ayrı ayrı manalardadır. Kur’an bu kelimeleri kullanmışsa kesinlikle mana olarak biri diğerinden farklı mana taşıyor demektir. Kur’an’da yerleşim birimleri ile ilgili bir çalışmamız olacaktır inşallah. Bu kelimelerin her birini orada inceleyeceğiz. Biz konumuzu ilgilendiren “karye” kelimesine dönelim.

Karye; hem insanların toplandıkları yere hem de o insanlara denir. Karınca yuvası, kontrol edip takip etmek, misafir etmek, ağırlamak, aramak, izini sürmek, incelemek, köy, kasaba, şehir. Sözlüklerde bu manalarda olan bu kavram meal ve tefsirlerde kimi zaman köy, kimi zaman şehir, kimi zamansa ülke anlamında kullanılmış.

Bu kavramın Kur’an’daki kullanımlarına yerleşim birimleriyle ilgili kullanılan diğer kavramlarla (Kurun, belde, ard gibi) birlikte bakıldığında şu görülecektir. Eğer yerleşim birimi Elçi gönderilme, vahye muhatap alınmayla beraber kullanılıyorsa kullanılan kelime hep “karye” oluyor. Uyarılan, müjdelenen, tehdit edilen yer hep “karye”.

Araf 7/94

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ لَعَلَّهُمْ يَضُرَّ عَوْنٌ

Biz hangi kente bir nebi göndersek oranın halkını baskı ve zorluğa sokarız ki yalvarıp yakarsınlar.

Yine Kur’an’a baktığımızda “karye”lere bağlı çok sayıda şehir olduğunu görüyoruz. Musa’nın kıssası anlatılırken firavun’un adamları şöyle diyor.

Şuara 26/36

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَبْعَثْ فِي الْمَدَائِنِ خَاشِعِينَ

“Dediler ki: “Onu ve kardeşini alıkoy ve kentlere toplayıcılar gönder.

Yine “karye”nin bir başkenti yani merkezi olduğunu öğreniyoruz.

Kasas 28/59

وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى حَتَّى يَبْعَثَ فِي أُمَمٍ رَسُولًا يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَى إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ

Senin Rabbin, merkezlerine elçi göndermediği yerleri yok etmez. Bizim yok ettiğimiz kentler sadece halkı yanlışlar içinde olanlardır.

Burada sadece bu kadar örnek vermekle yetineceğiz. Karye, Kurun, Belde, Medine, Ard kelimelerini incelediğimiz çalışmada bunu daha detaylı vereceğiz inşallah. Bunu burada yapmak incelediğimiz ‘sebt’ konusundan bizi uzaklaştıracaktır. Özet olarak şunu diyebiliriz ki; Kur’an kavramlarına özensiz ve kelimenin Kur’an bütünlüğü içinde nasıl kullanıldığına bakmadan verilen manalar anlamayı zorlaştırmakta hatta bazen imkânsız hale getirmektedir. A’raf 163 de geçen “karyetin” kelimesi de kolaylıkla kasaba denilip geçirilmiştir. Oysa karye kelimesi küçük kasaba değil, vahye muhatap kılınmış, şehirleri, başkenti olan büyük uygarlıktır. Kur’an bu kelimeyi çok detaylı açıklamıştır öyle ki nüfus verdiği yer bile olmuştur.

Yunus’un kıssası anlatılırken O’nun gönderildiği yer ile alakalı şu buyrulur.

Yunus 10/98

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةً آمَنَتْ مِنَّا إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمٌ يُنُوسَ لَمَّا آمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ غَذَابَ الْجَزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ

Keşke bir kent çıksaydı da azap gelip çatmadan önce inanıp güvenseydi ve böylece imanları kendilerine fayda verseydi. Bunun tek istisnası Yunus’un halkıdır. İnanıp güvendikleri zaman dünya hayatında onlardan rezillik azabını kaldırdık ve belli bir süre refah verdik.

Bu ayette Yunus’un gönderildiği yere karye denilirken, şu ayette ise o karyenin nüfusu veriliyor.

Saffat 37/147

وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ

Onu yüz bin, hatta daha çok kimseye elçi göndermiştik.

Yüce Kur’an “karye” kelimesini bu kadar detaylı anlatmasına rağmen bu detaylara dikkat edilmediği için A’raf 163’teki karye kelimesine deniz kenarındaki küçük kasaba manası verilmiştir. Bu yüzden ayetler denizde boğulmadan önceki firavun ve onun mele’sini kastederken, meal ve tefsirlerimiz bunu araştırmak yerine küçük bir kasaba olan Eyle diye hayali bir yeri tercih etmişlerdir.

Yine A’raf 163 de “Hadiratel bahri” ibaresinde geçen “hader” kavramına kıyı, sahil manası verilmiştir. Kur’an’da 25 defa geçen bu kelime; gelmek, hazır olmak, bulunmak, bir beldenin sakini olmak, şehirli olmak manalarına gelmektedir. Nasıl oluyor da kıyı, sahil manasına kullanılıyor olması anlaşılır gibi değildir. Bu kelime Kur’an’da kullanıldığı yerlerin hemen hemen tamamında bir şeyden önceki son durumu anlatır. Mesela;

Kehf 18/49

وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَالِ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا ۚ وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا ۚ وَلَا يَظْلُمُ رَبُّكَ أَحَدًا

Defterleri önlerine konur. Günahkarların, defterde olanlardan korkuya kapıldıklarını görürsün. Derler ki “Eyvah! Bu nasıl defter ki küçük büyük bırakmadan hepsini sayıp dökmüş.” Yaptıkları her şeyi karşılarında hazır bulurlar. Senin Rabbin kimseye yanlış yapmaz.

Hesap vermeden hemen önceki bir durumu anlatan bu ayette kullanılan kelime “Hader”dir. Bu kelimenin Kur’an’da kullanıldığı 25 yere bakıldığında görülecektir ki kıyı, sahil manası vermek mümkün değildir. Üstelik Kur’an’da Türkçede de kullanılan sahil kelimesi yine “sahil” olarak kullanılmış, kara, kıyı manasına da “ber” kelimesi kullanılmıştır. “Hadiratel Bahr” kelimesi aslında firavunun denizde boğulmasını ya da denizde boğulmadan önceki durumunu anlatırken, kıssa bağlamından koparılmış bambaşka mecralara sürüklenmiştir.

Araf 7/163

وَأَسْأَلُهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ إِذْ يَعْتَدُونَ فِي السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ حِينَتُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرْعًا وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ ۚ لَا تَأْتِيهِمْ ۚ كَذَلِكَ نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

Onlara deniz kıyısındaki kenti sor; hani Cumartesi günü aşırılık ediyorlardı. Cumartesi günleri balıklar sürülerle geliyor, diğer günlerde gelmiyorlardı. Yoldan çıktıkları için böylece onları, yıpratıcı bir imtihandan geçiriyorduk.

Yine yukarıda kırmızı ile işaretlediğimiz “Kenet Hadiratil Bahr” ibaresinde ki “Kenet” kelimesine tüm dil kurallarını hiçe sayarak mekânı anlatan bir ek kelime manası verilmiştir. Oysa bu kelime bir hal, bir durum anlatarak içerikten haber verir.

Bundan başka ayette 3 defa kullanılan (maviye boyalı) ‘sebt’ kelimesine rastgele manalar verilmiştir.

- Birinci kelime sadece “sebt’ ’ olarak geçmesine rağmen Cumartesi günü olarak çevrilmiş. Kelimenin önünde ve arkasında yevm kelimesi yoktur.
- İkinci kelime “yevme sebtihim” olarak geçmektedir. Bu kelimeye de cumartesi günü manası verilmiştir. Yani ‘sebt’ kavramının önüne yevm kelimesi gelse de cumartesi günü, gelmesede cumartesi günü manası verilmiştir. Adeta yevm kelimesi boşuna kullanılmıştır. Var olması ile yok olması arasında hiçbir fark yoktur. Yevm kelimesinin manası olmadığı gibi mealcilerimiz için kelimenin sonundaki “him” zamirinde bir hükmü yoktur. Çünkü meallerin hepsinde bu zamir orijinal metinde olmasına rağmen yok muamelesi yapılarak hiç çevrilmemiştir.
- Üçüncü ‘sebt’ kelimesi fiil formunda geçmesine rağmen “diğer günler” şeklinde çevrilerek isme dönüştürülmüştür.

A’raf süresindeki bu ayeti rivayete uydurmak için yapılan tahrifatları toparlayacak olursak.

- A’raf 103 ayetinden başlayarak anlatılan Musa kıssasıyken, 163 ayete gelindiğinde meallerde muhataplar değişmiş, ayetler bağlamından koparılmıştır. Bununla da yetinilmeyip ayetlerde hiç bahsi geçmeyen eyle kasabası ile ilgili rivayeti meşrulaştırmak için ayetin çevirisine, metinde olmayan kelimeler sokuşturulmuştur.
- Kıssadaki failler Musa ve karşısında sözlerinde durmayan İsrailoğulları iken, hiçbir mesnede dayanmadan Hz, Muhammed ve Medineli Yahudilere dönüştürülüyor.
- “Karye” kelimesi koca bir uygarlığı kastederken küçük bir kasabaya dönüştürülüyor.
- “Hader” kelimesi bir “hali” anlatırken “mekânı” anlatan bir kelimeye dönüştürülüyor.
- “Kenet” kelimesi içerikten hal ve oluştan bahseden cümlelerde kullanılırken, burada mekânı anlatmak için kullanılmıştır.
- Ayetlerde balık avlamak, ağ atmaktan bahsedilmezken rivayetlerin baskısıyla hayali bir av üzerinden ayetler anlaşılmaya çalışılıyor.
- Ayetlerdeki üslup gereği anlatılan olayın herkes tarafından bilinen bir olay ve/veya yer olması gerekirken, hiç kimsenin (Yahudilerin bile) bilmediği, hiç kimsenin tespit edemediği bir olay ve yere dönüştürülüyor.
- Arapça metinde olan zamirler ve kelimeler yok sayılarak çevrilmemiş, olmayan kelimeler de var sayılarak çevirilere eklenmiştir.

İşte bu yaklaşım biçimlerinden dolayı ‘sebt’ çığrından çıkmış Kur’an’ın bu kıssayı anlatmasındaki nedenler ve örnek verdiği kişiler ortadan kaybolmuştur. Oysa bu ayetler bize İsrailoğulları’nın Yusuf zamanında güzel bir şekilde gelmelerine güç ve iktidar sahibi olmalarına rağmen nasıl oldu da firavunun ve sisteminin köleleri haline geldiğini anlatmaktadır.

Kur’an kavramlarına Kur’an bütünlüğü içinde anlam aramak yerine sözlük ve lügatlar üzerinden anlamlar vermek, hatta bazen bunları da terkedip rivayetleri Kur’an’ın açıklayıcısı olarak benimsemek asla doğru bir yöntem olmamalıdır. Bu tür davranışlar Kur’an gerçeklerinin üstünü örtmektedir.